
Број: 03/10-50-18-43-3/24
Сарајево, 16.2.2024.

Истраживање број: 355
Врста истраживања: AN

СТАНЈЕ, ПЕРСПЕКТИВА И РАЗВОЈ ПОЛЈОПРИВРЕДЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Припремиле:
Нихада Јелећ
Аида Османовић

Истраживање је намењено посланицима и делегатима, који могу поставити додатна питања, сугестије и коментаре на email адресу: istrzivacki.sektor@parlament.ba.

Јавност Босне и Херцеговине може коментирати радове, али Истраживачки сектор нема могућност да одговара на коментаре и дискутира о истраживању.

Информације наведене у садржају истраживања важеће су у тренутку припреме истраживања и оне се не ажурирају након објаве истраживања.

Истраживање не одражава званичан став Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (PSBiH).

Sadržaj

Uvod.....	3
I. Pravna osnova poljoprivrednog sektora u Bosni i Hercegovini.....	3
II. Izazovi poljoprivrede Bosne i Hercegovine u kontekstu klimatskih promjena	3
III. Poljoprivreda Bosne i Hercegovine i regionalni sporazum CEFTA.....	6
IV. Plan rasta za Zapadni Balkan	7
V. Proces pristupanja Bosne i Hercegovine Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.....	8
VI. Pristupanje Bosne i Hercegovine Međunarodnom sporazumu o maslinovom ulju i stolnim maslinama iz 2015. godine.....	8
VII. Poljoprivredni sektor BiH u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.....	9
VIII. Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije	10
VIII a. Pravni osnova ZPP EU.....	10
VIII b. Zajednička poljoprivredna politika za period 2023 – 2027.....	10
VIII c. ZPP EU i Svjetska trgovinska organizacija	11
IX. Izvještaj Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2023. godine – sektor poljoprivrede	13
Klasteru 5: Resursi, poljoprivreda i kohezija	13
Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj	14
Poglavlje 12: Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika.....	15
Poglavlje 13: Ribarstvo i akvakultura	17

STANJE, PERSPEKTIVA I RAZVOJ POLJOPRIVREDE U BOSNI I HERCEGOVINI

Uvod

Istraživački rad je pripremljen na zahtjev ovlaštenog naručioca u svrhu organiziranja tematske sjednice nadležne parlamentarne komisije o stanju u poljoprivredi u Bosni i Hercegovini.

Rad obuhvata najvažnije informacije o stanju poljoprivrede u Bosni i Hercegovini, regionalnim i svjetskim sporazumima koji su važni za ovaj sektor, kao i za regionalni razvoj (npr. CEFTA). Posebna pažnja je posvećena Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije, jer je Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i kao država čiji je cilj ulazak u Evropsku uniju, dužna uskladiti politike sektora poljoprivrede sa istim u Evropskoj uniji. Detaljno su navedeni i dijelovi Izvještaja Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2023. godinu koji se odnosi na poljoprivredu.

Za svaku informaciju i preuzeti dio teksta iz naučnog rada, službenih dokumenata, službenih i ostalih javnih internetskih stranica navedeni su izvori informacija u obliku poveznice/hiperlinka (eng. *hyperlink*) kojima se može jednostavno pristupiti. Sve preuzete informacije bile su dostupne u periodu od 6. do 16. februara 2024. godine kada je rad pripreman.

I. Pravna osnova poljoprivrednog sektora u Bosni i Hercegovini

Poljoprivreda u Bosni i Hercegovini je u isključivoj nadležnosti entiteta (i kantona), ali određena ovlaštenja imaju i organi na državnom novu. Pored entitetskih propisa, najvažniji zakon Bosne i Hercegovine koji se odnosi na sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja i koji, pored ostalog, utvrđuje okvir za institucionalne strukture, nadležnosti, odgovornosti, i linije izvještavanja jeste Zakon o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br. 50/2008).

U skladu s članom 23. ovog zakona, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine sačinjava godišnji izvještaj o stanju u sektoru poljoprivrede. Izvještaj za 2022. godinu dostavljen je Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u januaru 2024. godine i u njemu se nalazi više detalja o ovoj temi. U izvještaju su navedeni i sporazumi o slobodnoj trgovini koje je potpisala Bosna i Hercegovina sa EFTA državama (Švicarska, Norveška, Island i Lihtenštajn) i Turskom. Navedeni izvještaj može poslužiti kao polazni dokument za pripremu učesnika planirane tematske sjednice.

II. Izazovi poljoprivrede Bosne i Hercegovine u kontekstu klimatskih promjena

Sve se više govori o problemima s kojima se poljoprivreda globalno suočava zbog očitih klimatskih promjena, a vlade širom svijeta donose neophodne mjere kako bi se poljoprivrednici, što je moguće brže i bolje, prilagodili neizbježnim promjenama. Klimatske promjene utiču i na Bosnu i Hercegovinu, jer je poljoprivreda važan ekonomski sektor koji doprinosi približno 7% BDP-u naše države u kojem je oko 130 000 zaposlenih.

Iako Bosna i Hercegovina spada među zemlje koje imaju najnižu vrijednost emisija stakleničkih plinova po glavi stanovnika u Evropi, već su primijećene klimatske promjene. Bosna i Hercegovina je posebno osjetljiva na klimatske promjene zbog svog geografskog položaja, ekonomske važnosti sektora poljoprivrede i šumarstva, kao i zbog svog ograničenog kapaciteta za prilagodbu klimatskim promjenama. Stoga, potrebno je strateški pristupiti procesu prilagodbe klimatskim promjenama i iskoristiti mogućnosti za primjenu inovativnih rješenja za održivi razvoj.¹

[Vijeće ministara BiH](#) je, na prijedlog Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i uz određene korekcije na sjednici 23.2.2023. godine, usvojilo [Strategiju prilagodbe klimatskim promjenama i niskoemisijskog razvitka Bosne i Hercegovine za razdoblje 2020. – 2030. godine](#), koja predstavlja sveobuhvatan sistemski okvir za rješavanje izazova klimatskih promjena s kojima se BiH suočava:

“Usvajanje Strategije², predstavlja važan korak ka održivoj „zelenoj ekonomiji“ u Bosni i Hercegovini i olakšava dobivanje međunarodne potpore za provedbu daljnjih aktivnosti u ovoj oblasti. Primarno, Strategija donosi **analizu utjecaja klimatskih promjena u BiH** te njihov **utjecaj na ključne sektore**, kao što su poljoprivreda, upravljanje vodama, šumarstvo i šumski resursi, bioraznolikost i osjetljivi ekosustavi, turizam i zdravlje stanovništva. Također, analizira emisije stakleničkih plinova i predviđa buduće emisije, kao i potencijal za njihovo smanjenje. Opći cilj Strategije jeste **da Bosna i Hercegovina do 2030. postane održivo i napredno zeleno gospodarstvo**, za koje se očekuje povećanje otpornosti na klimatsku varijabilnost i klimatske promjene, pri čemu će se osigurati ostvarivanje razvojnih ciljeva. Osim toga, cilj Strategije u području niskoemisijskog razvitka je **suzbijanje trenda porasta emisija stakleničkih plinova i značajno smanjenje emisija do 2030. godine** uz istodobni gospodarski rast. Usvajanjem ove strategije BiH ispunjava obveze iz Pariškog sporazuma, kao i preuzete obveze u međunarodnim mehanizmima suradnje na smanjenju emisija i adaptaciji na klimatske promjene.”

Kako se navodi u Strategiji, prema predviđanjima, klimatske promjene u Bosni i Hercegovini ogledat će se u povećanju temperature zraka, pojavi suša tokom ljetnih mjeseci, kao i pojavi ekstrema u smislu količine, rasporeda i intenziteta padavina. Posljedice klimatskih promjena u sektoru poljoprivrede možemo posmatrati dvojako: kao pozitivne (povećanje prinosa i kvalitet ozimiha usjeva zbog produženog vegetacionog perioda, proširenje područja uzgoja voća i vinove loze zbog nestanka jako hladnih zima i kasnih proljetnih mrazeva, ali su upitno zbog dugotrajnih suša, visokih temperatura i stresa koji biljke preživljavaju zbog ovakvih uslova) i kao negativne posljedice (toplinski stress, povećane potrebe za navodnjavanjem, učestale poplave i povećavana prostorna distribucija i intenzitet razvoja i širenja bolesti, štetočina i invazivnih termofilnih korova, pojava egzotičnih bolesti životinja,). Sve navedene posljedice, naročito one negativne, imat će poseban uticaj na siromašniji dio stanovništva u ruralnim,

¹ Dnevni avaz, 22.8.2023.: [Jedno od rješenja za klimatske promjene: Agrosunčane elektrane mogu pomoći poljoprivredi \(avaz.ba\)](#)

² Strategija prilagođavanja klimatskim promjenama i niskoemisionog razvoja Bosne i Hercegovine za period 2020–2030. izrađena je u okviru projekta “Izrada Četvrtog nacionalnog izvještaja o klimatskim promjenama prema UNFCCC (FNC)” kojeg finansira Globalni fond za okoliš (GEF), a provodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH u saradnji sa Ministarstvom spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Federalnim ministarstva okoliša i turizma, Odjeljenjem za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove Brčko Distrikta. Sadržaj ovog dokumenta ne odražava nužno stavove donatora, partnera i UNDP-a.

marginaliziranim područjima i na male proizvođače (koji imaju problema sa primjenom adaptacijskih i mitigacionih mjera).

Strategija kao odgovore za smanjenje visoke ranjivosti u sektoru poljoprivrede **preporučuje**:

- izgradnju ljudskih kapaciteta u pravcu razumijevanja ove problematike,
- povećanje retencione sposobnosti tla za vodu,
- primjenu mjera konzervacione obrade tla,
- uzgoj adekvatnih vrsta i sorti otpornih na promjene klime,
- uvođenje sistema navodnjavanja u svim poljoprivrednim područjima Bosne i Hercegovine,
- gradnju vodnih akumulacija i pondova za potrebe navodnjavanja,
- primjenu antierozionih mjera i uvođenje poljošumarstva kao mjere za ublažavanje efekta visokih temperatura, zaštite bioraznolikosti i uređenje pejzaža.

Više informacija o klimatskim promjenama, poljoprivrednoj proizvodnji, njenom uticaju na životnu sredinu, politikama poljoprivrednog i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini dostupne u nacrtu [Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za period od 2023. do 2027. – Okvirni dokument](#) koji je pripremio Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih poslova. Vijeće ministara BiH je 9.2.2024. godine usvojilo ovaj Nacrt i uputit će Parlamentarnoj skupštini BiH. Ovim dokumentom utvrđuju se strateški ciljevi postepenog usklađivanja poljoprivrede i ruralnog razvoja sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije (ZPP EU) i privlačenja investicija.

Na internetu su javno dostupni dokumenti koji se odnose na problem klimatskih promjena i poljoprivrede, npr. [Četvrti nacionalni izvještaj Bosne i Hercegovine u skladu sa Okvirnom konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama](#) objavljen 2022. godina. Važan dio ovog izvještaja je i sektor poljoprivrede.

Neki od korisnih dokumenata odnose se na mogućnosti djelovanja u pravcu prilagođavanja poljoprivrede novoj situaciji, npr. [Smjernice za prilagođavanje klimatskim promjenama u poljoprivrednom sektoru](#) Centra za energiju, okolinu i resurse (*Center for Energy, Environment and Resources*) – CENER 21, iz marta 2022. godine.

„Klimatske promjene su neizbježne i nesumnjivo izazvane i ubrzane ljudskom aktivnošću, te mogu predstavljati ozbiljnu prijetnju čovječanstvu uzrokujući smanjenje proizvodnje hrane. Ekstremne oscilacije u vremenskim prilikama poput neujednačenog obrasca padavina, češće i intenzivnije pojave temperaturnih kolebanja praćenih promjenama vjetra, intenzitet naoblake, apsorpcija sunčeve svjetlosti i dr. značajno utječu na poljoprivrednu proizvodnju. U posljednjih 10 godina smjena poplava i suša, kao posljedica klimatskih promjena, značajno je oštetila prinose poljoprivrednika u Bosni i Hercegovini, te trajno degradirala kvalitet zemljišta i vodnih resursa. Utjecaj klimatskih promjena na poljoprivredni sektor prepoznat je kao jedan od uzročnika rastuće gladi u svijetu. Izvještaj Svjetske banke za 2021. godinu je pokazao da je između 720 i 811 miliona ljudi gladovalo tokom 2020. godine, što je više od 10% svjetske populacije, a što ukazuje na alarmantnost rješavanja izazova koji su pred poljoprivrednim sektorom. U cilju jačanja kapaciteta poljoprivrednog sektora potrebno je blagovremeno djelovati u održivom smjeru, te prilagoditi poljoprivrednu proizvodnju novonastaloj situaciji kroz usvajanje održivih poljoprivrednih strategija. Shodno tome, naučnici, stručnjaci, političari, donosioci odluka sve više ističu potrebu za daljim razvojem koncepta održive poljoprivrede koji je okolišno odgovoran, uz istovremeno obnavljanje degradiranog

poljoprivrednog zemljišta“, dio je teksta navedenih Smjernica Centra za energiju, okolinu i resurse (str. 4).

Iz Smjernica donosimo i zaključke sa edukativne radionice na kojoj su učešće uzeli poljoprivredni proizvođači sa područja općina Hadžići i Ilijaš te akademski stručnjaci iz oblasti klimatskih promjena i održive poljoprivrede. U tabelarnom prikazu su predstavljeni identificirani izazovi sa kojima se susreću bh. poljoprivrednici tokom proizvodnje, a koji su povezani sa utjecajem klimatskih promjena, zatim identificirani mogući uzroci za mapirane izazove te prijedlozi potencijalnih primjenjivih rješenja za navedene izazove za tri najzastupljenija tipa poljoprivredne proizvodnje: ratarstvo, povrtlarstvo i voćarstvo.

Tabela 14. Izazovi, uzroci i rješenja za plastičnu proizvodnju povrća

Plastična proizvodnja povrća		
Izazovi	Uzroci	Rješenja
Kondenzacija u plastenicima	Oscilacije u temperaturi	Provjetravanje plastenika
Uništavanje plastenika	Klimatske nepogode (jaki vjetrovi, grad, poplave, mraz)	Potreba za većom količinom ulaganja u obnavljanje plastenika. Amortizacija- edukacije proizvođača o značaju amortizacije zbog brže prilagodljivosti vremenskim neprilikama i održivosti proizvodnje.
Niska konkurentnost tržišne cijene	Vremenske promjene - kasni mraz	Zagrijavanje plastenika
Pojava biljnih bolesti - plamenjača	Povećan sadržaj vlage i povećane temperature u plastenicima	Priganoziranje vremena pojave bolesti i širenja insekata. Redovan monitoring i blagovremena odgovarajuća primjena zaštitnih sredstava.
Salinizacija	Neadekvatno navodnjavanje	Ispiranje tla većim količinama vode
Niska stopa oplodnje cvjetova	Nedostatak/udaljenost od oprašivača	Introdukcija insekata oprašivača

Izvor: Smjernice za prilagođavanje klimatskim promjenama u poljoprivrednom sektoru

III. Poljoprivreda Bosne i Hercegovine i regionalni sporazum CEFTA

Za cjelokupni poljoprivredni sektor Bosne i Hercegovine je izuzetno važana CEFTA - regionalni sporazum o slobodnoj trgovini roba i usluga.

„Poljoprivreda ima posebno mjesto u procesima slobodne trgovine s obzirom na najčešće ograničene domete u liberalizaciji poljoprivrednim proizvodima, za razliku od nepoljoprivrednih, gdje se u pravilu ukidaju sve carinske barijere. Ilustrativan je primjer zona slobodne trgovine srednjoeuropskih zemalja, grupe CEFTA, gdje se većina osjetljivih poljoprivrednih proizvoda razvrstava u pojedine grupe i po uzajamno prihvaćenim pravilima“, navedeno je u naučnom radu „[Utjecaj CEFTA sporazuma na vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini](#)“, tri profesora sa bosanskohercegovačkih ekonomskih fakulteta – u Tuzli i u Brčkom.

[CEFTA](#) (*Central European Free Trade Agreement*) nastoji ukloniti barijere između strana koje u njemu učestvuju i privući investicije u regiju na osnovu poštenih, stabilnih i predvidljivih trgovinskih pravila. Potpisan je 21. decembra 2006. godine, a stupio je na snagu 26. jula 2007. Okuplja zemlje srednje Evrope. Članice CEFTA-e su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna

Gora, Sjeverna Makedonija, Moldavija, Srbija i Kosovo - *ovaj naziv ne dovodi u pitanje stajališta o statusu te je u skladu s Rezolucijom Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244.*

[Glavni cilj](#) CEFTA-e je stvaranje slobodne zone trgovine između zemalja potpisnica, što podrazumijeva uklanjanje carinskih barijera i olakšavanje trgovine među tim zemljama. Sporazum teži poboljšanju ekonomske saradnje i poticaju razvoja trgovinskih odnosa.

Administrativni detalji Sprazuma o mogu se pročitati na [internetskoj stranici](#) Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.

[Podaci o robnoj razmjeni Bosne i Hercegovine](#) s partnerima za 2022. godinu dostupni su na internetskoj stranici Agencije za statistiku, što obuhvata i podatke za države CEFTA-e i oblast poljoprivrede.

Ekonomska saradnja koja se bazira na standardima i principima Evropske unije u okviru CEFTA mehanizma, donosi rezultate u vidu rasta ekonomske aktivnosti, trgovine, stvaranja novih i boljih radnih mjesta. Rad na zajedničkom regionalnom tržištu čini osnovu za pristup jedinstvenom tržištu EU, prema [novom](#) Planu rasta za Zapadni Balkan, koji se može posmatrati kao prilika za poljoprivredu Bosne i Hercegovine.

Više detalja o poljoprivredi i tržišnoj razmjeni u okviru CEFTA-e nalazi se i u spomenutom Godišnjem izvještaju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine za oblast poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za 2022. godinu (str. 52 i 53).

IV. Plan rasta za Zapadni Balkan

Ovaj sveobuhvatni Plan je usmjeren na konkretne korake koji bi trebalo da doprinesu jačanju ekonomskog rasta i ubrzavanju prijeko potrebnog socioekonomskog približavanja država regije Evropskoj uniji. Plan obuhvata i šest milijardi eura bespovratne pomoći i kredita za to približavanje.

[Plan rasta za Zapadni Balkan](#) ima četiri stuba. Prvi stub predstavlja cilj jačanja ekonomske integracije s jedinstvenim tržištem Evropske unije, pod uvjetom da se Zapadni Balkan uskladi s pravilima jedinstvenog tržišta i otvori odgovarajuće sektore i oblasti svim svojim susjedima istovremeno, u skladu sa zajedničkim regionalnim tržištem. U ovom dijelu plana je predloženo sedam prioritarnih aktivnosti:

1. slobodno kretanje roba;
2. slobodno kretanje usluga i radnika;
3. pristup jedinstvenom području plaćanja u eurima (SEPA);
4. olakšavanje cestovnog prevoza;
5. integracija i dekarbonizacija energetskih tržišta;
6. jedinstveno digitalno tržište;
7. integracija u industrijske lance snabdijevanja.

Drugi stub je jačanje ekonomske integracije u okviru Zapadnog Balkana putem zajedničkog regionalnog tržišta, na osnovu pravila i standarda EU-a, što bi potencijalno moglo dodati 10% njihovim ekonomijama.

Treći stub je ubrzanje temeljnih reformi, uključujući klaster temeljnih sektora, podržavajući put Zapadnog Balkana ka članstvu u EU, unapređujući održivi ekonomski rast privlačenjem stranih ulaganja i jačanjem regionalne stabilnosti.

Četvrti stub je povećanje finansijske pomoći za podršku reformama putem Instrumenta za reforme i rast za Zapadni Balkan za period 2024-2027., što predstavlja prijedlog za novi instrument vrijedan šest milijardi eura - dvije milijarde eura bespovratne pomoći i četiri milijarde eura povoljnih kredita, pri čemu je isplata uvjetovana tim da partneri na Zapadnom Balkanu provedu određene socioekonomske i temeljne reforme.

V. Proces pristupanja Bosne i Hercegovine Svjetskoj trgovinskoj organizaciji

Bosna i Hercegovina još uvijek nije postala članica Svjetske trgovinske organizacije (u daljnjem tekstu STO ili WTO), iako je prije 25 godina utvrdila opredijeljenost za integraciju svoje ekonomije u međunarodni multilateralni trgovinski sistem u okviru STO-a i punopravno članstvo u toj organizaciji postavila kao jedan od ciljeva državne vanjske politike.

Prvi konkretni koraci ka članstvu u STO poduzeti su sredinom 1999. godine kada je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, na Inicijativu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, donijelo Odluku o pokretanju pregovora za pristupanje Bosne i Hercegovine u STO i usvojilo Plan aktivnosti državnih i entitetskih organa. Za nosioca aktivnosti Predsjedništvo je odredilo [Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine](#), na čijoj internetskoj stranici se nalaze detaljne informacije o ovom procesu. Iste godine Bosna i Hercegovina je dobila status posmatrača u STO, a zvanični pregovori o pristupanju su počeli krajem 2002. godine.

Pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji je složen proces koji zahtijeva provođenje brojnih reformi te donošenje niza zakona i propisa koji moraju biti usaglašeni s međunarodnim standardima. (...) Zbog zastoja u unutrašnjim reformama, ovaj proces je bio blokiran od 2009. do 2015. godine. (...) Nakon toga, zvaničnici su optimistično najavljivali da će Bosna i Hercegovina još 2018. godine konačno postati članica STO. Posljednji korak koji je bilo potrebno napraviti je postizanje sporazuma s Ruskom Federacijom, kako je obavljeno u [analizi](#) Radija Slobodna Evropa.

Bosna i Hercegovina nije uspjela ostvariti ovaj cilj zbog unutrašnjih i vanjskih razloga, iako je izuzetno važan za njenu ekonomiju, jer se očekivalo da bi se ulaskom u STO otvorila i druga tržišta, a ne samo tržište Evropske unije i zemalja CEFTA-e.

Evropska komisije je u [Izveštaju o Bosni i Hercegovini za 2023.](#) preporučila Bosni i Hercegovini da u 2024. godini „dovrši pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji“ (str. 127).

VI. Pristupanje Bosne i Hercegovine Međunarodnom sporazumu o maslinovom ulju i stolnim maslinama iz 2015. godine

Bosna i Hercegovina je 2023. godine završila neophodnu proceduru i podnijela zahtjev za pristupanje Međunarodnom sporazumu o maslinovom ulju i stolnim maslinama iz 2015. godine i [Međunarodnom vijeću za masline](#), jedinjoj međuvladinoj organizaciji koja se bavi maslinovim uljem i maslinama na svjetskom nivou. Detalji procedure navedeni su u Godišnjem izvještaju

iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za 2022. godinu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (str. 53), a na [internetskoj stranici](#) Međunarodnog vijeća za masline, u saopćenju sa 118. sjednice Vijeća članova koja je održana 2. decembra 2023. godine, spomenuto je da su sjednici prisustvovali bosanskohercegovački predstavnici i da je država aplicirala za članstvo.

Međunarodnim sporazum o maslinovom ulju i stolnim maslinama iz 2015. godine, prema Sažetku zakonodavstva intrenetske stranice [EUR-Lex](#), nastoji se:

- osigurati jedinstveno nacionalno i međunarodno zakonodavstvo o maslinovim uljima, uljima komine maslina i stolnim maslinama kako bi se izbjegle sve prepreke u trgovini;
- ispuniti međunarodne norme usvajanjem novih znanja o sastavu i karakteristikama maslina.

Osim toga, sporazumom se potiče:

- kvaliteta proizvoda i njihova kontrola;
- međunarodna trgovina i njen razvoj;
- zaštita prava potrošača; i
- suzbijanje prevara i obmana.

Međunarodno vijeće za masline je forum za naučnu izvrsnost i centar za dokumentiranje i širenje informacija. Sjedište mu je u Madridu. Donosi odluke na osnovu konsenzusa u svom vrhovnom tijelu, Vijeću članova, koje ima dvije redovne sjednice godišnje. Evropska komisija predstavlja države Evropske unije u Vijeću članova. Općenito, države članice Međunarodnog vijeća za masline:

- ne mogu donositi mjere koje su u suprotnosti s obavezama propisanim ovim Sporazumom;
- u svojoj međunarodnoj trgovini primjenjivat će nazive i definicije maslinovih ulja, ulja komine maslina i stolnih maslina sadržane u Sporazumu;
- potiču upotrebu tih definicija u svojoj međunarodnoj trgovini;
- obavezuju se da neće upotrebljavati pojam „maslinovo ulje” na bilo koji način koji nije u skladu sa Sporazumom;
- osigurat će zaštitu oznaka geografskog porijekla na svom državnom području;
- osigurat će poboljšanja u proizvodnim praksama radi razvoja održivog razvoja maslinarstva.

VII. Poljoprivredni sektor BiH u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju

[Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju](#) su Bosna i Hercegovina i Evropska unija potpisale 16. juna 2008. godine u Luksemburgu. Stupio je na snagu 1. juna 2015. godine. Poglavlje II. Sporazuma odnosi se na poljoprivredu i ribarstvo. Ovo poglavlje regulira ukidanje količinskih ograničenja i carina za poljoprivredne i riblje proizvode. Za potrebe nadzora nad primjenom i provođenjem SSP-a osnovana su zajednička tijela Evropske unije i Bosne i Hercegovine, a jedno od njih je Pododbor za poljoprivredu i ribarstvo.

O primjeni navedenog sporazuma u oblasti poljoprivrede, više detalja se nalazi također u Godišnjem izvještaju iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za 2022. godinu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (str. 51 i 52).

VIII. Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije

Poljoprivreda je iznimno važna za Evropsku uniju u kojoj trenutno ima 10 miliona poljoprivrednika. O poljoprivredi zavisi oko 40 miliona radnih mjesta u preradi i maloprodaji hrane te prehrambenim uslugama. Ukratko, poljoprivredno-prehrambeni sektor jedan je od najvećih privrednih sektora u EU, a detaljni podaci dostupni su na [zvaničnim stranicama](#) EU.

U Evropskoj uniji duže od šest desetljeća funkcioniše Zajednička poljoprivredna politika (u daljenjem tekstu: ZPP). Pokrenuta je 1962. godine. Ukratko, ZPP je niz zakona koje je donijela Evropska unija kako bi se u državama članicama osigurala jedinstvena politika u pogledu poljoprivrede. Sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća EU je za ovu politiku izdvajala čak [73% svog budžeta](#). Danas Zajednička poljoprivredna politika EU raspolaže [budžetom od 386,6 milijardi EUR](#), što predstavlja jednu trećinu budžeta EU-a. Ovaj novac je namijenjen za podršku poljoprivrednicima i ruralnim područjima.

Općenito, ZPP podržava otvoreno jedinstveno tržište poljoprivrednih prehrambenih proizvoda u EU-u, čime se osiguravaju pristupačne cijene, održavaju neki od najviših svjetskih standarda sigurnosti i zaštite okoliša te čuva dinamičnost ruralnih zajednica. Ciljevi ZPP su sljedeći:

- ✓ opskrbiti građane EU-a cjenovno pristupačnom, sigurnom i visokokvalitetnom hranom;
- ✓ osigurati primjereni životni standard poljoprivrednicima;
- ✓ očuvati prirodne resurse i poštovati okoliš.

Poljoprivreda je izložena određenim jedinstvenim izazovima koji mogu biti uzrok nesigurnosti i nepredvidljivosti u vođenju poslovanja u tom sektoru. Osim **vremenskih i klimatskih pritisaka**, poljoprivrednici se moraju suočiti i s trajnom nestabilnošću tržišta zbog nestabilnih obrazaca potražnje i cijena. Zbog toga se ZPP kontinuirano reformira kako bi se evropska poljoprivreda suočila i prilagodila novim izazovima. Neki od tih izazova su:

- ✓ zagarantirati sigurnost opskrbe hranom za sve evropske građane;
- ✓ iznaći rješenje za fluktuacije na svjetskim tržištima i nestabilnost cijena;
- ✓ održavati uspješan razvoj ruralnih područja širom EU-a;
- ✓ iskorištavati prirodne resurse na održiviji način;
- ✓ doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena.

VIII a. Pravni osnova ZPP EU

ZPP se temelji na članu 38. stav (1) Ugovora o funkcioniranju Evropske unije: „Unija utvrđuje i provodi zajedničku poljoprivrednu i ribarstvenu politiku. Unutrašnje tržište obuhvata poljoprivredu, ribarstvo i trgovinu poljoprivrednim proizvodima.”

ZPP je podijeljen na [dva stuba](#) i obuhvaća tri glavna područja djelovanja: prvi stub – direktna plaćanja i tržišne mjere; drugi stub - ruralni razvoj.

VIII b. Zajednička poljoprivredna politika za period 2023 – 2027.

ZPP EU je ponovo reformirana. Kako navode iz institucija EU, postaje pravednija, zelenija i usmjerenija na rezultate. Njeni ciljevi za period 2023 – 2027. su sljedeći:

- ✓ pružiti usmjereniju potporu manjim poljoprivrednim dobrima;
- ✓ unaprijediti doprinos poljoprivrede okolišnim i klimatskim ciljevima EU-a;
- ✓ državama članicama omogućiti veću fleksibilnost u prilagodbi mjera lokalnim uvjetima.

Glavni aspekti [Zajedničke poljoprivredne politike za period 2023 – 2027](#), su sljedeći:

- ✓ nova zelena struktura utemeljena na okolišnim uvjetima koje trebaju ispuniti poljoprivrednici i dodatnim dobrovoljnim mjerama;
- ✓ primjena strateškog planiranja u svrhu usmjerenijih direktnih plaćanja i intervencija u području ruralnog razvoja;
- ✓ pristup utemeljen na uspješnosti u okviru kojeg države članice svake godine moraju izvijestiti o svojim ostvarenjima.

Oko 40% aktualnog budžeta ZPP-a EU namijenjen je za djelovanja u području klime.

VIII c. ZPP EU i Svjetska trgovinska organizacija

Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije od 1995. podliježe propisima Svjetske trgovinske organizacije. U [kontekstu navedenog](#), a u okviru STO-a osnovano je i tijelo za rješavanje sporova s obavezujućim postupkom za rješavanje sporova, koje prati poštuju li države potpisnice nova multilateralna pravila. Prema informacijama dostupnim na [internetskoj stranici Evropskog parlamenta](#), na ZPP utiču priznate poljoprivredne koncesije na koje brojne zemlje imaju pravo u skladu s nekoliko multilateralnih i bilateralnih sporazuma, kao i jednostrana odstupanja u okviru općeg sistema povlastica (OSP). Tim preferencijalnim sporazumima se objašnjava visok nivo poljoprivrednog uvoza u Evropsku uniju iz zemalja u razvoju.

Za razumijevanje odnosa i suštine sporazuma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije u oblasti poljoprivrede važno je znanje o prvih dvadeset godina provođenja ZPP-a. Za to može bit koristan naučni rad „[Promjene ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike s naglaskom na razdoblje nakon 2020.](#)“, Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

„Osnutkom Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) 1960-ih primarni cilj Zajednice je bio restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog sektora. U ostvarenju postavljenih ciljeva politika se oslanjala na mjere poput poticaja po proizvedenim količinama, izvoznih subvencija i cjenovne potpore. To je dovelo do pretjerane proizvodnje, zagađenja okoliša i konflikata u međunarodnoj trgovini. Visoke carine na jeftinije uvozne proizvode te subvencioniranje domaće proizvodnje i izvoza (davanje prednosti domaćim proizvodima) je dovelo do visoke razine protekcionizma i poremećaja na međunarodnom tržištu. Visoka cjenovna potpora dovela je do viškova i troškovi ZPP-a su narasli te je došlo do krize 1970.-ih i 1980.-ih. Povećanje proizvodnje se također negativno odrazilo na okoliš. Pritisak od strane poreznih obveznika, javnosti, nekih zemalja članica i trgovinskih pregovora u sklopu Svjetske trgovinske organizacije 1990.-ih su srušili tradicionalni sustav potpora poljoprivredi. EU se dugo vremena vodila principom da poljoprivreda ne funkcionira prema uobičajenim tržišnim zakonima i da su potrebne intervencije države preko osmišljenih instrumenata.“ (str. 2)

Nakon trgovinskih pregovora u okviru GATT-a (Općeg sporazuma o carinama i trgovini, današnje Svjetske trgovinske organizacije) postignut je [Sporazum o poljoprivredi](#) (1994. godine) i [Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini](#) (1995. godine), kojima su definirane prihvatljive i neprihvatljive mjere poljoprivredne politike na globalnom nivou. Na poljoprivrednu proizvodnju i trgovinu odnose se i neke odredbe [Sporazum o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera](#), kao i [Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva \(TRIPS\)](#) u vezi zaštite oznaka geografskog porijekla.

„Pri provedbi tih sporazuma dopuštena je određena fleksibilnost, s jedne strane u korist zemalja u razvoju koje su članice WTO-a (poseban i drugačiji postupak), a s druge strane u korist najslabije razvijenih zemalja te zemalja u razvoju koje su neto uvoznice prehrambenih proizvoda (posebne odredbe). Na temelju Sporazuma o poljoprivredi države članice WTO-a zauzele su se za primjenu programa reformi važećih poljoprivrednih politika kojim se utvrđuju pravila za tri velika područja: pristup tržištu, domaća potpora i izvozne subvencije. Cilj Sporazuma bio je poboljšati pristup tržištima zahtijevajući da se sve mjere zaštite granica pretvore u carinske pristojbe (carinske ekvivalente) i da se za određene proizvode koji ne podliježu carini utvrde „obaveze u pogledu minimalnog pristupa” trećih zemalja. U okviru Sporazuma o poljoprivredi predviđa se smanjenje iznosa potpore.“ navodi se na već spomenutoj internetskoj stranici Evropskog parlamenta.

Kada je u pitanju Svjetska trgovinska organizacija, važno je spomenuti i pregovore iz Dohe, poznate kao „Razvojni plan iz Dohe“, koji je počeo 2001. godine i označio početak novih pregovora o poljoprivredi. Članice STO-a su se obavezale da će omogućiti znatna poboljšanja pristupa tržištu i postepno ukinuti sve oblike izvoznih subvencija u obliku domaće podrške s učinkom narušavanja trgovinske razmjene te da će voditi računa o tome da se zemljama u razvoju omogući poseban i različit tretman.

„Na 10. Ministarskoj konferenciji održanoj u Nairobiju 2015. donesene su četiri nove odluke za poljoprivredu u vezi s izvoznom konkurencijom, držanjem javnih robnih zaliha u zemljama u razvoju, pamukom i posebnim zaštitnim mehanizmima za zemlje u razvoju. Na 12. Ministarskoj konferenciji WTO-a održanoj 2022. u Ženevi postignuti su dogovoreni ishodi o nizu sporazuma („Ženevski paket”), koji su, među ostalim, sadržavali ministarsku izjavu o hitnom odgovoru na nesigurnost opskrbe hranom i ministarsku odluku o izuzimanju kupnje humanitarne hrane Svjetskog programa za hranu iz zabrana ili ograničenja izvoza“.

Uticaj Sporazuma o poljoprivredi na ZPP - Većina subvencioniranog izvoza prijavljenog STO-u dolazila je iz Evropske unije prije nego što je on ukinut u sklopu reforme ZPP-a iz 2013. Taj je izvoz 2017. godine pao na nulu. Ipak, treba imati na umu da neke prakse glavnih konkurenata Evropske unije (u pogledu pomoći u hrani, kreditiranja izvoza i državnih trgovačkih poduzeća) ne podliježu pravilima STO-a.

„EU će subvencije za izvoz od sada koristiti samo u iznimnim slučajevima za prevladavanje ozbiljnih kriza na tržištu. Za neke proizvode iz Unije smanjenja su bila znatna: to se posebno odnosi na maslac, repicu, sir, voće i povrće, jaja, vino i općenito na meso. (...) Prioritet koji Sjedinjene Američke Države nakon predsjedničkih izbora 2016. pridaju bilateralizmu doveo je u pitanje multilateralni trgovinski sustav, o čemu na primjer svjedoči carinski rat s Kinom ili ukidanje žalbenog tijela WTO-a 2019. Suočeni s tim stanjem, Europska unija i Europski parlament napore su ulagali u to da se u okviru WTO-a očuva pravna stečevina multilateralnog sustava, i to posebno u području trgovine poljoprivrednim proizvodima (stoga je Unija već u prosincu 2019. državama članicama WTO-a predložila pokretanje privremenog žalbenog postupka kako bi se zamijenilo žalbeno tijelo). Žalbeno tijelo WTO-a još uvijek ne funkcionira“, [novi su podaci EU](#) koje je koristio i Evropski parlament.

IX. Izvještaj Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2023. godine – sektor poljoprivrede

Evropska komisija pažljivo prati i analizira sektor poljoprivrede u Bosni i Hercegovini, a u svojim izvještajima o našoj zemlji daje i preporuke o tome šta bi trebalo uraditi u toj oblasti u cilju pristupanja naše države Evropskoj uniji. Izvještaj Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2023. također može poslužiti kao osnova za tematsku sjednicu o poljoprivredi.

U sažetku [Izvještaja za 2023.](#), u dijelu koji se odnosi na poljoprivredu, Komisija navodi sljedeće: „Bosna i Hercegovina **nije postigla napredak** u područjima koja se tiču resursa, **poljoprivrede** i kohezije (poljoprivreda i ruralni razvoj, sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika, ribarstvo i akvakultura, te finansijske i budžetske odredbe), u kojima je pripremljenost uglavnom u ranoj fazi. **Zemlja mora pojačati napore na izradi i usvajanju cjelodržavne strategije ruralnog razvoja nakon 2021. godine, usklađivanju propisa o sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici i ojačati svoje administrativne kapacitete.** Administrativni kapaciteti laboratorija i centralne baze podataka još uvijek nisu ojačani. Potrebno je uložiti više napora na izradi i usvajanju cjelodržavne strategije o ribarstvu i akvakulturi i uskladiti prikupljanje podataka. Bosna i Hercegovina treba da započne izradu cjelodržavne strategije regionalnog razvoja.“ (str. 8)

Popis poljoprivrednih gazdinstava

Klasteru 1: Osnove procesa pristupanja, Poglavlju 18. istog Izvještaja, koji se odnosi na statistiku, Evropska komisija konstatuje: „Činjenica da u skorije vrijeme nije izvršen popis poljoprivrednih gazdinstva (posljednji je održan 1960. godine) je glavno ograničenje za poljoprivrednu statistiku. Posebnu pažnju treba posvetiti usaglašavanju metodologije, nadležnosti i budžetskih aspekata popisa. Dalje odgađanje organizacije popisa poljoprivrednih gazdinstava znači korak unazad u odnosu na planove Bosne i Hercegovine za 2023. godinu. Vrlo ograničen broj statističkih pokazatelja se izrađuje, uključujući i neke eksperimentalne procjene. Bilansi ponude nisu dostupni. Statistički podaci o usjevima i stočarskoj proizvodnji nisu u skladu s acquisem EU.“ (str. 76)

U okviru navedenog poglavlja, Evropska komisija je Bosni i Hercegovini dala preporuku za 2024. godinu: „U narednoj godini, Bosna i Hercegovina posebno treba (...) usvojiti metodologiju, odrediti nadležnosti i sredstva za finansiranje **narednog popisa poljoprivrednih gazdinstva** te usvojiti mapu puta za pripremu narednog popisa stanovništva.“ (str. 75)

Klasteru 5: Resursi, poljoprivreda i kohezija

Poseban dio citiranog Izvještaja posvećen je Klasteru 5: Resursi, poljoprivreda i kohezija. Ovaj klaster obuhvata poljoprivredu i ruralni razvoj (Poglavlje 11); sigurnost hrane, veterinarsku i fitosanitarnu politiku (Poglavlje 12); ribarstvo i akvakulturu (Poglavlje 13); regionalnu politiku i koordinaciju strukturnih instrumenata (Poglavlje 22); i finansijske i budžetske odredbe (Poglavlje 33).

U nastavku je naveden dio Izvještaja Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2023. koji se odnosi na Klaster 5 (str. od 120 do 126):

Tokom provođenja strateškog plana za ruralni razvoj za period 2018-2021. godine, Bosna i Hercegovina mora povećati svoje napore kako bi usvojila cjelodržavnu strategiju za ruralni razvoj nakon 2021. godine i započela provedbu poljoprivrednih reformi u cilju smanjenja broja malih i neučinkovitih poljoprivrednih gazdinstva, kao i fragmentacije poljoprivrednog zemljišta. Parlamentarna skupština je u avgustu 2023. godine usvojila Zakon o organizaciji tržišta vina na državnom nivou. Tek treba usvojiti zakon o organskoj proizvodnji na državnom nivou i uskladiti propise o politici kvaliteta u cijeloj zemlji. Treba uskladiti propise o sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici i ojačati svoje administrativne kapacitete. Posebno treba ubrzati pripreme za nacionalne referentne laboratorije, provesti ažurirani nacionalni plan kontrole salmonele i nastaviti vakcinaciju protiv bjesnila i bruceloze. Bosna i Hercegovina mora povećati napore da pripremi i usvoji cjelodržavnu strategiju za ribarstvo i akvakulturu i uskladi prikupljanje podataka. Trebalo bi početi pripremati cjelodržavnu strategiju regionalnog razvoja, unaprijediti planiranje javnih ulaganja i sačiniti jedinstvenu listu prioriternih projekata u svim relevantnim sektorima. Zemlja treba poduzeti korake kako bi osigurala upravljanje sopstvenim sredstvima, prije svega jačanjem kapaciteta Uprave za indirektno oporezivanje za djelotvornu primjenu carinskog zakonodavstva, jačanjem borbe protiv poreskih i carinskih prevara i usvajanjem master plana za izradu podataka o nacionalnim računima.

Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj

Zajednička poljoprivredna politika EU podržava poljoprivrednike i jamči sigurnost hrane u Evropi. Pomaže u rješavanju pitanja klimatskih promjena i održivom upravljanju nacionalnim resursima; održava ruralna područja i krajolike širom EU, te održava ruralnu ekonomiju vitalnom promoviranjem radnih mjesta u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenoj industriji i srodnim sektorima. Ovo zahtijeva jake sisteme upravljanja i kontrole. Postoje i zajednička pravila EU za politiku kvaliteta i organski uzgoj.

Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ostvaren je ograničen napredak u provedbi prošlogodišnjih preporuka usvajanjem Zakona o tržištu vina na državnom nivou. Sada je potrebno usvojiti relevantne podzakonske akte. Bosna i Hercegovina neujednačenim tempom provodi Strateški plan za ruralni razvoj za period 2018- 2021. i još uvijek nije poduzela bilo kakve značajne korake ka usvajanju strateškog plana na državnom nivou za period nakon 2021. godine. I dalje je potrebno usvojiti zakon na državnom nivou o organskoj proizvodnji i ažurirati propise o politici kvaliteta u skladu s *acquisem* EU. (...)

U narednoj godini, Bosna i Hercegovina posebno treba uraditi sljedeće:

- završiti provedbu Strateškog plana za ruralni razvoj za period 2018-2021., posebno usaglašavanjem plana u cijeloj zemlji i njegovim usklađivanjem s *acquisem* EU, te usvojiti cjelodržavnu Strategiju za poljoprivredu i ruralni razvoj za period 2022-2027;
- usvojiti zakon o organskoj proizvodnji na državnom nivou i sve potrebne podzakonske akte za provedbu Zakona o organizaciji tržišta vina u skladu s *acquisem* EU;
- ažurirati i usvojiti zakon o politici kvaliteta na državnom nivou, u skladu s *acquisem* EU.

Što se tiče **horizontalnih pitanja**, nisu uspostavljene administrativne strukture za zajedničku poljoprivrednu politiku, uključujući agenciju za plaćanja, i nije ostvaren napredak u izradi elemenata integrisanog sistema administracije i kontrole niti razvoju mreže računovodstvenih podataka za poljoprivredna gazdinstva. Bosna i Hercegovina treba unaprijediti koordinaciju sektora i ojačati administrativne kapacitete na svim nivoima vlasti.

Da bi zemlja imala koristi od Instrumenta za prepristupnu pomoć za ruralni razvoj (IPARD), vlasti trebaju uspostaviti neophodne institucionalne strukture. Direktna plaćanja još uvijek treba uskladiti s *acquisem* EU. Bosna i Hercegovina treba uvesti savjetodavne usluge na poljoprivrednim gazdinstvima.

Što se tiče programa **zajedničke organizacije tržišta**, nije ostvaren napredak u pripremi i uspostavi regulatornog okvira u skladu s *acquisem* EU. Parlamentarna skupština je usvojila Zakon o organizaciji tržišta vina na državnom nivou, za čiju primjenu je potrebno usvojiti sve potrebne podzakonske akte. Još uvijek nije uspostavljen registar proizvođača grožđa i vina niti registar vinograda.

Bosna i Hercegovina **nije ostvarila napredak u usklađivanju programa ruralnog razvoja** i mjera podrške. Nadležni nivoi vlasti trebaju riješiti ovo pitanje u svojim politikama djelovanja.

Ne izvještava se o realizaciji Strateškog plana za ruralni razvoj za period 2018-2021., jer se posljednji dostupni izvještaj odnosi na 2018. godinu. Sistem prikupljanja i obrade podataka za planiranje poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja, njihovu provedbu, praćenje i izvještavanje treba značajno unaprijediti. Još uvijek treba usvojiti cjelodržavni strateški plan za poljoprivredu i ruralni razvoj za period 2022-2027.

Nije ostvaren napredak u pogledu **politike kvaliteta**. Potrebno je poboljšati i uskladiti pravni okvir sa relevantnim *acquisem* EU. Treba postojati jasna raspodjela nadležnosti u ovoj oblasti.

Što se tiče organskog uzgoja, nije ostvaren napredak. Još uvijek je potrebno izraditi zakon na državnom nivou u skladu s *acquisem* EU, a regulatorni okvir treba biti usklađen na svim nivoima vlasti. Mjere podrške i dalje se neravnomjerno provode u cijeloj zemlji.

Poglavlje 12: Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Higijenska pravila EU u proizvodnji prehrambenih proizvoda jamče visok nivo sigurnosti hrane. Zdravlje i dobrobit životinja i sigurnost hrane životinjskog porijekla su zaštićeni, zajedno sa kvalitetom sjemena, sredstvima za zaštitu bilja, zaštitom od štetnih organizama i ishranom životinja.

Bosna i Hercegovina je dostigla **određeni nivo pripremljenosti** u ovoj oblasti. **Nije ostvaren napredak** u izvještajnom periodu. Predstoji veliki posao na usklađivanju s *acquisem* EU, posebno u pogledu zvaničnih kontrola, zdravlja životinja i zdravlja bilja. Treba ojačati administrativne kapacitete laboratorija, kao i zvanične kontrole. Kako bi se osigurala usklađenost s *acquisem* EU, centralne baze podataka i registri životinja u zemlji moraju se dodatno poboljšati. Kako preporuke iz 2021. godine nisu provedene, one i dalje vrijede.

U 2024. godini, Bosna i Hercegovina posebno treba uraditi sljedeće:

→ uvesti međulaboratorijska uporedna ispitivanja kao redovnu praksu, posebno između laboratorija zaduženih za analizu uzoraka na bolesti koje podliježu obaveznom prijavljivanju kako bi se povećale kontrole i administrativni kapaciteti, posebno inspeksijskih službi i laboratorija;

→ ubrzati pripreme za nacionalne referentne laboratorije putem daljeg usklađivanja s *acquisem* EU, a prije svega povećanjem broja akreditovanih laboratorijskih metoda koje se koriste u higijenskoj, veterinarskoj i fitosanitarnoj kontroli, analizi hrane za ljude i životinje;

→ unaprijediti akcioni plan za pouzdano certificiranje potrebnih izjava o zdravlju životinja koje su sastavni dio certifikata za izvoz svježeg mesa na tržište EU.

U oblasti **opće sigurnosti hrane, pravila o sigurnosti hrane i posebnih pravila za hranu za životinje** nije ostvaren napredak u poboljšanju postojećeg sistema kako bi se ispunili zahtjevi u pogledu javnog zdravlja i zdravlja životinja za izvoz goveđeg, ovčjeg i kozjeg mesa. To znači da vlasti još uvijek ne mogu pouzdano potvrditi potrebne izjave o zdravlju životinja koje su sastavni dio certifikata za izvoz svježeg mesa i mesnih proizvoda na tržište EU. Baza podataka za životinje i službene kontrole nije u potpunosti pouzdana, a program nadzora nad relevantnim bolestima koje podliježu obaveznom prijavljivanju je vrlo ograničen. Zvanične laboratorije nemaju potrebne kapacitete i nisu akreditovane za metode otkrivanja slinavke i šapa. Bosna i Hercegovina je pripremila svoj akcioni plan za rješavanje utvrđenih slabosti, ali one još uvijek nisu otklonjene.

I dalje je potrebno raditi na poboljšanju sistema službenih kontrola u Bosni i Hercegovini, posebno za registraciju poljoprivrednih gazdinstava i odjavu gazdinstava koja više nisu aktivna, kao i na osiguravanju pouzdanosti broja grla stoke i vrsta prisutnih na aktivnim gazdinstvima. Potreban je i značajan rad na osiguranju pouzdanosti informacija u centralnoj bazi podataka za identifikaciju životinja. Potrebno je osigurati usklađenost za nadzor nad bolestima koje podliježu obaveznom prijavljivanju, posebno kada je u pitanju sistem ranog otkrivanja i podizanje svijesti poljoprivrednika. Sistem međulaboratorijskih uporednih ispitivanja u Bosni i Hercegovini još uvijek nije uspostavljen, zbog čega sve laboratorije ne mogu redovno učestvovati u validaciji i verifikaciji bolesti. Potpuni nacionalni sistem referentnih laboratorija još uvijek nije uspostavljen. S ciljem potpunog usklađivanja s *acquisem* EU u ovoj oblasti, potrebno je ubrzati uspostavljanje nacionalnih referentnih laboratorija za hranu za ljude i za životinje. Potrebno je poboljšati higijenske, veterinarske i fitosanitarne kontrole, te ubrzati akreditaciju laboratorijskih metoda koje se koriste za te kontrole. Bosna i Hercegovina još uvijek nije ispunila kriterije za izvoz konzumnih jaja u EU i njen ažurirani nacionalni plan kontrole salmonela još uvijek nije u potpunosti proveden. Nije ostvaren napredak u uspostavljanju registra stada niti u osiguravanju dostupnosti i potpunosti podataka kako bi se osiguralo tačno izvještavanje, posebno u pogledu prevalencije i incidencije.

Usklađenost propisa s *acquisem* EU i dalje je na niskom nivou, posebno državnih zakona o hrani (2004.) i veterinarskoj medicini (2002.). Zakon o službenim kontrolama na državnom nivou još nije pripremljen niti usvojen, a zakone o zdravlju životinja i o dobrobiti životinja treba ažurirati. Potreban je dalji rad na efikasnoj provedbi i usklađivanju propisa na svim nivoima upravljanja, posebno higijenskog paketa.

Bosna i Hercegovina je nastavila pratiti rezidue pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla. Unaprijeđen je sistem za priznavanje mineralnih i izvorskih voda kao i stolnih voda, a državni registar ovih voda je ažuriran.

Nije ostvaren napredak u **veterinarskoj politici** i potrebno je još mnogo raditi na kontroli, prevenciji i iskorjenjivanju zaraznih bolesti životinja. Potrebno je obaviti još mnogo posla kako bi se poboljšalo praćenje i nadzor nad brucelozom i bjesnilom, koje se još uvijek ne smatraju iskorijenjenim u Bosni i Hercegovini, te unaprijedila koordinacija postupanja u slučaju izbijanja afričke svinjske kuge.

Sistem za prijave o bolestima životinja i obavijesti o izbijanju bolesti još uvijek nije usklađen s *acquisem* EU kao ni centralni sistemi identifikacije i registracije životinja za ovce, koze, svinje i konje. Iako je Bosna i Hercegovina dobila dozvolu za izvoz proizvoda ribarstva na tržište EU, i dalje postoji zabrinutost u vezi s praćenjem rezidua i kontaminanata u živim životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla, kao i u vezi s inspekcijama veterinarskomedicinskih proizvoda.

Nije ostvaren napredak u pogledu **stavljanja na tržište hrane za ljude, hrane za životinje i nusproizvoda životinjskog porijekla**. Sistem kontrole hrane za ljude i hrane za životinje u Bosni i Hercegovini još uvijek nije usklađen s *acquisem* EU i potreban je daljnji rad na strukturnim i administrativni kapacitetima na svim nivoima vlasti, posebno u pogledu inspeksijskih službi i laboratorija, za koje treba uvesti međulaboratorijska uporedna ispitivanja.

U oblasti **fitosanitarne politike**, potrebno je provesti reforme kako bi se izvršilo usklađivanje s *acquisem* EU. Nisu usvojeni ključni zakoni na državnom nivou, posebno novi zakon o zdravlju bilja i zakon na državnom nivou o službenim kontrolama. Dok se nastavlja provedba programa za poseban nadzor karantinskih štetnih organizama na krompiru, kao i registracija subjekata u sektoru bilja i sorti u jedinstveni fitoregistar, nije ostvaren napredak u izdavanju biljnih pasoša, niti su usvojene sheme sjemenskog materijala OECD-a. Zemlja još nije ispunila zahtjeve iz *acquisa* EU u pogledu uspostavljanja referentnih laboratorija koje pružaju usluge fitosanitarne kontrole. Potrebno je primijeniti principe integrirane zaštite bilja na usklađen način.

Nije ostvaren napredak u oblasti **genetski modificovanih organizama (GMO)**. Usklađenost s *acquisem* EU i dalje je na niskom nivou. Inspeksijske službe na svim nivoima vlasti još uvijek su nedostatne i nije ostvaren napredak u uspostavljanju referentne laboratorije za ispitivanje, kontrolu i praćenje prisustva GMO u hrani za ljude i za životinje.

Poglavlje 13: Ribarstvo i akvakultura

Zajednička ribarstvena politika utvrđuje pravila za upravljanje ribarstvom, štiti živuće resurse mora i ograničava uticaj ribarstva na okoliš. To uključuje određivanje kvota ulova, upravljanje kapacitetom flote, pravila koja se odnose na tržišta i akvakulturu, te pružanje podrške ribarstvu i obalnim zajednicama. Nadalje, promoviše održivu akvakulturu.

Bosna i Hercegovina je u **ranoj fazi pripremljenosti** u ovoj oblasti. Nije **ostvaren napredak**. Zemlja još uvijek treba pripremiti, usvojiti i provesti cjelodržavnu strategiju ribarstva i akvakulture u skladu s *acquisem* EU.

U narednoj godini, Bosna i Hercegovina posebno treba uraditi sljedeće:

→ pripremiti i usvojiti cjelodržavnu strategiju za ribarstvo i akvakulturu s ciljem usklađivanja propisa s *acquisem* EU;

→ uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka o ribi i proizvodima ribarstva i akvakulture u cijeloj zemlji i uspostaviti relevantne statistike.

Nije bilo napretka u izradi cjelodržavne okvirne politike i propisa o unutrašnjem i morskom ribarstvu, koje su potrebne za pripremu zajedničke ribarske politike EU (CFP). Potrebno je ubrzati pripremu i usvajanje cjelodržavne strategije i propisa na državnom nivou o ribarstvu i akvakulturi i osigurati njihovu usklađenost u cijeloj zemlji.

Potrebno je značajno ojačati institucionalne kapacitete i administrativne strukture. Ne postoje posebne **strukturne mjere** za podršku malom i/ili unutrašnjem ribarstvu i akvakulturi.

Nije postignut napredak u uspostavljanju odgovarajućih mjera i jačanju administrativnih kapaciteta za **upravljanje resursima i ribarskom flotom**. Bosna i Hercegovina još uvijek treba uspostaviti registar flote i sistem za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti u skladu sa zajedničkom ribarstvenom politikom EU. Što se tiče **inspekcije i kontrole**, potrebno je poboljšati i uskladiti podatke o ulovu i iskrcaju po vrsti ribolova. Potrebno je više informacija o metodologijama i planiranju prikupljanja podataka. Bosni i Hercegovini još uvijek nedostaju strukturne mjere i mjere državne pomoći u skladu s *acquisem* EU.

Što se tiče **tržišne politike**, uspostavljeni su tržišni standardi za određene proizvode ribarstva i akvakulture, ali nije bilo daljnjeg napretka, uključujući okvir za priznavanje organizacija proizvođača u skladu s *acquisem* EU.

Što se tiče **međunarodnih sporazuma**, Bosna i Hercegovina nastavlja sarađivati po pitanju ribarstva sa Generalnom komisijom za ribarstvo za Mediterana (GFCM), kao sarađujuća neugovorna strana, i sa UN-ovom Organizacijom za hranu i poljoprivredu (FAO). Imajući u vidu da je potpisnica Deklaracije Malta MedFish4Ever, zemlja treba doprinijeti njenoj efikasnoj provedbi.

Bosna i Hercegovina se podstiče da promovira regionalnu saradnju sa partnerskim zemljama.